ISSN No. 0974-035X

An Indexed, Refereed & Peer Reviewed Journal of Higher Education

Towards Excellence

UGC-HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT CENTRE,
GUJARAT UNIVERSITY, AHMEDABAD, INDIA

અન્ના શતાબ્દી ગ્રંથાલય: આધુનિક ગ્રંથાલય નો એક ઉત્તમ નમુનો

લગ્ધીર રબારી

પ્રસ્તાવના

વિશ્વના સૌથી મોટા ગ્રંથાલયો માં લાયબ્રેરી ઓફ કોંગ્રેસ, બ્રિટીશ લાયબ્રેરી, પિસ પેલેસ લાયબ્રેરી વગેરે ગ્રંથાલયો નું નામ આવે છે. એશિયામાં પણ આવા ભવ્ય (વિશાળ) ગ્રંથાલયો ની ખોટ નથી. વિશ્વ નાં આવા મહાન ગ્રંથાલયો માંનું એક ગ્રંથાલય કે જે એશિયાનું બીજા નંબર નું સૌથી મોટું ગ્રંથાલય, ભારત માં પણ આવેલું છે. પુસ્તક પ્રેમી, તામિલનાડુ ના ભૂતપૂર્વ મુખ્યમંત્રી શ્રી અન્ના દુરાઈ એ સાંસ્કૃતિક વારસાને સાચવનારા ગ્રંથાલયનું મહત્વ સમજ્યું અને એશિયાનું બીજા નંબરનું સૌથી મોટું ગ્રંથાલય તેમની યાદ માં ચેન્નાઈ માં બનાવવાનું નક્કી થયું, અને બન્યું. જેનું નામ તેમના નામ ઉપરથી “અન્ના શતાબ્દી ગ્રંથાલય” એવું રાખવામાં આવ્યું છે. જોકે આવી શરૂઆત તો ગુજરાતે પણ કરવાની જરૂર હતી, કારણકે કે ૧૯૧૦ માં ભારતમાં ગ્રંથાલય શાસ્ત્રનો વિકાસ કરનારા મહારાજા સયાજી રાવ ગાયકવાડ- ૩ નું શાસન ગુજરાત માં હતું. જેમને ગુજરાત નાં ગામડે ગામડે, જિલ્લે જિલ્લે, તાલુકે તાલુકે અને બ્લોક લેવલે ગ્રંથાલયો નું ઝાળું ફેલાવ્યું હતું. તેમને અમેરિકાના ગ્રંથપાલ શ્રી ડબ્લ્યુ બર્ડોન ને ૧૯૧૦ માં ભારત બોલાવી વડોદરામાં સર્વ પ્રથમ ગ્રંથપાલો ને ગ્રંથાલયની ની વૈજ્ઞાનિક ઠબે સંભાળવા માટે તાલીમ (ટ્રેનીંગ) આપવાની શરૂ કરી હતી, ભારતમાં સર્વ પ્રથમ ગ્રંથાલય શાસ્ત્રનો અભ્યાસક ગુજરાતમાં વડોદરામાં ચાલુ થયો હતો⁴.

ગ્રંથાલય નું મહત્વ

ગ્રંથો નું અને આ ગ્રંથોને સાચવનારા ગ્રંથાલયો નું મહત્વ તો સર્વે જાણે છે, ભવ્ય કાર્યક્રમો (પ્રોગ્રામો) માં ઉદાહરણો અપાય છે કે સિદ્ધરાજ જયસિંહે હાથી ની અંબાડી ઉપર પ્રાકૃત ભાષા નાં ભવ્ય વ્યાકરણ ગ્રંથ “શબ્દાનુંશાશનનું” આખા પાટણ નગરમાં વરઘોડું કાઢ્યું હતું¹, ચીની વિદ્વાન હ્યું એન સંગ ભારતમાં આવી, ભારતમાં રોકાઈ અભ્યાસ કર્યા પછી ચીન પાછા ફરતી જ્યારે ભારતનું અદ્ભુત સાહિત્ય, મહાન ગ્રંથોને લઈ જહાજમાં બેસીને ચીન પરત જઈ રહ્યા હતા અને રસ્તામાં વજનના કારણે જહાજ ડૂબતું હતું, ત્યારે તેને સાચવનારા સંશોધક વિદ્યાર્થીઓ (પી. એચ. ડી વિદ્યાર્થીઓ) એ દરિયા માં જંપલાવવા તૈયાર હતા, જેથી કરીને જહાજનો વજન ઓછો થાય અને ગ્રંથો (જ્ઞાન) ના ડૂબી જાય, નાશ ના પામે^{2&3}, જર્મન વૈજ્ઞાનિક અભિજ્ઞાન શાકુંતલ નાટકને વાંચી ને એટલા બધા ખુશ થઈ ગયા હતા કે તેમને “અભિજ્ઞાન શાકુંતલને” ને માથા ઉપર મુકીને નાચ્યા હતા. આ હતું ભવ્ય ભારત, આ બધું જાણનારા શિક્ષણ શાસ્ત્રીઓ અને સરકાર નાં માનનીય મંત્રી શ્રીઓ અને સરકારના ઉચ્ચ અધિકારીઓ જ્યારે વિદેશ પ્રવાસે જાય ત્યારે ત્યાના ગ્રંથાલયો જોઈને ડઘાઈ જાય, પાછા આવે ત્યાં થોડા દિવસ સુધી તે (ગ્રંથાલયોની) મેમરી (યાદ) સચવાય, પછી પાછા ભૂલી જાય, પણ આવું અહિયાં કેવી રીતે કરવું તેની કોઈ નક્કર જોગવાઈ ન થાય, વિચાર સુદ્ધા પણ નહિ. અત્યાર સુધી તો ચિંતા હતી બોલીઓ ભુલાઈ જવાની, વારસાગત રીત રસમો ભુલાઈ જવાની, ભારતીય સાંસ્કૃતિક વારસો ખોવાઈ જવાની, હમણા હમણા તો જોવા મળ્યું છે કે ગુજરાતી ભાષા ખોવાઈ જવાની, લોકો ગુજરાતી ખોઈ બેસશે એ ચિંતા થવા લાગી છે, પણ કદી કેબિનેટ મીટીંગ માં કે સચિવ સ્તરની મીટીંગ માં આ વાંચી શકાય તેવી જગ્યા, કે જે ગ્રંથાલયો પુરા પાડતા હતા તેની ચિંતા કરી છે ?. મુળ તો દેખાતાજ નથી, ગ્રંથાલય એ ફક્ત વાચન ખંડ નથી, પુસ્તકોનો ફક્ત ભંડાર નથી, ગ્રંથાલય એ સામાન્ય સરકારી કાર્યાલયો જેવું કાર્યાલય નથી. ગ્રંથાલય તો સમય વેડફતા યુવાઓને સમય નો સદ ઉપયોગ કરતા શીખવશે, ગ્રંથાલયો માં ભણેલો કોઈ યુવાન એવી કવિતા લખી બેસશે કે આ વર્ષો થી લડતા,નદીઓ વહેવડાવતા દેશો એક થઈ જશે, ગ્રંથાલય યુવાઓને ને નવા વિચારો આપશે, ગ્રંથાલય તો એક એવું કેન્દ્ર બનશે જ્યાં યુવા વર્ગે તેમના નવા

વિચારોનું ટેસ્ટીંગ કરશે, ગ્રંથાલય તો એક શૈક્ષણિક સંસ્થા છે, ગ્રંથાલય એક ખુલ્લું વિશ્વવિદ્યાલય છે (Open University like BAOU, IGNOU), વિશ્વકોષ છે, ઓથેન્ટિક માહિતીનો સ્ત્રોત છે, ઓન લાઈન એપ્લિકેશનસ કરવાનું કેન્દ્ર છે, સરકારનું ડિજિટલ ભારત બનાવવાનું સપનું સાકાર કરતું સાધન (ટુલ્સ) છે, માધ્યમ છે, સરકારી યોજનાઓ અમલ કરવાનું કેન્દ્ર છે, સંસ્કારનું કેન્દ્ર છે, સંસ્કૃતિ, ભાષા, સમાજ સાચવી રાખનારું કેન્દ્ર છે. કોઈ એ વિશ્વવિદ્યાલય ની વ્યાખ્યા આપતા કયું હતું કે;

“વિશ્વવિદ્યાલય એ ગ્રંથાલય ની આસપાસ ફેલાયેલું એક ભવનોનું જૂથ છે” – (A University is just a group of buildings gathered around a library) - Shelby Foote

લેખનો ઉદ્દેશ

એક ગ્રંથાલયી હોવાને નાતે ભવ્ય ગ્રંથાલયો જોવાનું અને આવા ભવ્ય ગ્રંથાલયો બિજાઓને બતાવવાનું મન થાય તે સ્વાભાવિક છે. અહિંયાં પણ એજ ઉદ્દેશ્ય છે. પણ સાથે સાથે ગુજરાત નાં શિક્ષણ શાસ્ત્રીઓ, ગુજરાતનું નીતિ આયોગ, ગુજરાતના નીતિ ઘડવૈયાઓ, ગુજરાત સરકાર, ખાસ કરીને ગુજરાતનું ગ્રંથાલય ખાતું અને ગ્રંથાલય ખાતું સાંભળનાર રમત ગમત અને સાંસ્કૃતિક મંત્રાલય આવા ભવ્ય ગ્રંથાલયો વિષે જાણે અને આવા ગ્રંથાલયો ગુજરાતમાં બનાવવા પ્રેરિત થાય તે ઉદ્દેશ થી આ લેખ લખાયો છે.

Niti Aayog Vice Chairman Rajiv Kumar said “Gujarat lagging behind in health, education”, while Gujarat has done very well in industrialisation, it will need to do some catching-up in the health and education sectors⁵. (Times of India, dated 19th March 2018). If any development steps are being considered after such remarks by the government, hopefully, now the government will not forget the pillar of the education “LIBRARIES”. Government can do anything if they have wills to do it.

અભ્યાસ પદ્ધતિ

અભ્યાસુએ ચેન્નાઈ નો તારીખ ૧૦ થી ૧૩ સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૭, ચાર દિવસનો વ્યવાસાયિક પ્રવાસ કર્યો હતો, આ પ્રવાસ દમિયાન બીજી ઘણી વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓ ની સાથે આ પ્રસિદ્ધ ગ્રંથાલયનો પણ તલસ્પર્સી અભ્યાસ કરવાનું નક્કી કર્યું હતું. અગાઉના આયોજન પ્રમાણે આ ગ્રંથાલયની પ્રાથમિક માહિતી ચેન્નાઈ નાં આ ચાર દિવસના પ્રવાસ દરમિયાન

લીધા પછી તારીખ ૧૩ સેપ્ટેમ્બર ૨૦૧૭ ના રોજ એક આખો દિવસ આ ગ્રંથાલયના અભ્યાસ માટે ફાળવવામાં આવ્યો હતો. ગ્રંથાલય ના બધાજ વિભાગો ની જીણવટ પૂર્વક નોંધ લીધા પછી, ગ્રંથાલય ના બધાજ વિભાગો નાં કર્મચારીઓ સાથે વિગતવાર જાણકારી લેવામાં આવી હતી. ત્યારપછી ગ્રંથાલય ના મુખ્ય ગ્રંથપાલ જોડે થી આ ગ્રંથાલય વિષે પૂરો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યાર પછી ગ્રંથાલય ની ખુટતી માહિતીને પછીના પત્રવ્યવહાર દ્વારા, અને આ ગ્રંથાલયની વેબ સાઈટ ઉપરથી એકત્રિત કરી પુરિ કરવામાં આવી હતી.

સાહિત્યિક સમીક્ષા

એશિયા નું મોટું ગ્રંથાલય એટલે એના જેવું બીજું કઈક મળશે એ આશયથી નહિ અથવા તો મોટામાં મોટા ગ્રંથાલય નો વિસ્તાર સમાજવા માટે નહિ, પરંતુ આપણા આટલા બધા રાજ્યોમાંથી આ તમિલનાડુ એ જ આવું ગ્રંથાલય કેવી રીતે ઉભું કર્યું તે સમજવા માટે અને તેની સાથે સાથે આ વિકાસશીલ ગુજરાતમાં કેમ આવું નથી બનતું તે સમજવા માટે બંને રાજ્યો ની ગ્રંથાલય વ્યવસ્થા અને વિકાસનો તુલનાત્મક રીતે અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

આ સાહિત્યિક સમીક્ષા માટે ના અધિકૃત સ્ત્રોત તરીકે ગુજરાત સરકારના ગ્રંથાલય વિભાગ નો અને તામિલનાડુ સરકારના ગ્રંથાલય વિભાગનો તલસ્પર્શી અભ્યાસ કર્યો તો જાણવા મળ્યું વિગતે;

ગુજરાત સરકારનો ગ્રંથાલય વિભાગ કહે છે કે;

(<http://dolib.gujarat.gov.in/introduction.htm> ૧૩-૧૨-૨૦૧૭ મુજબ)

- રાજ્યમાં ૨૦૦૧-૨૦૦૨ના વર્ષમાં રાજ્ય સરકારશ્રી દ્વારા ગુજરાત જાહેર ગ્રંથાલય અધિનિયમ-૨૦૦૧ પસાર કરેલ છે. આગામી વર્ષોમાં આ વિધેયકની જોગવાઈઓના અમલથી ગ્રંથાલય સેવાઓનો વ્યાપ વિસ્તરશે.
- રાજ્યની પ્રજાએ મેળવેલું શિક્ષણ ટકાવી રાખવા, લોકો ગ્રંથાલયાભિમુખ બને તે માટે જિલ્લા અને તાલુકા કક્ષાએ સરકારશ્રી સંચાલિત ગ્રંથાલયો ખોલવામાં આવે છે. રાજ્યમાં એક(૧)-કેન્દ્રિય અનામત ગ્રંથભંડાર, ૨-મધ્યસ્થ ગ્રંથાલયો, ૨૬-જિલ્લા ગ્રંથાલયો, ૮૪-તાલુકા ગ્રંથાલયો, ૨-મહિલા ગ્રંથાલયો અને ૮-ફરતા ગ્રંથાલયો આવેલા છે. ૨૦૦૦-૨૦૦૧ના

વર્ષમાં રાજ્યના બિન-આદિજાતિ વિસ્તારમાં ૧૧૪ અને આદિજાતિ વિસ્તારમાં ૨૮- ગ્રામ ગ્રંથાલય સહ સાંસ્કૃતિક કેન્દ્રો શરૂ કરવામાં આવેલ છે. ૨૦૦૮ ના વર્ષમાં ૩૨-સરકાર માન્ય તાલુકા ગ્રંથાલયો શરૂ કરવામાં આવેલ છે.

- સરકારી ગ્રંથાલયો ઉપરાંત રાજ્યમાં જુદી-જુદી કક્ષાના જાહેર ગ્રંથાલયો આવેલા છે. અને જાહેર ગ્રંથાલયોને ખાતા તરફથી દર વર્ષે માન્ય ખર્ચના ૭૫ ટકા પ્રમાણે અનુદાન આપવામાં આવે છે. જે અન્વયે શહેર ગ્રંથાલયોને વધુમાં વધુ - ૧,૦૦,૦૦૦/-, શહેર શાખા ગ્રંથાલયોને વધુમાં વધુ ૫૦,૦૦૦/-, નગરકક્ષા-૧ ગ્રંથાલયોને વધુમાં વધુ ૩૫,૦૦૦/-, નગરકક્ષા-૨ ગ્રંથાલયોને વધુમાં વધુ ૩૦,૦૦૦/-, બાળ ગ્રંથાલયોને વધુમાં વધુ ૨૦,૦૦૦/-, મહિલા ગ્રંથાલયોને વધુમાં વધુ ૨૦,૦૦૦/- અને ગ્રામ ગ્રંથાલયોને વધુમાં વધુ ૧૦,૦૦૦/- લેખે અનુદાન આપવામાં આવે છે.
- રાજ્ય સરકાર ધ્વારા ગ્રંથાલય સેવાઓ માટે જે નીતિ નક્કી કરવામાં આવે છે તેનો અસરકારક અમલ કરવા માટે રાજ્ય કક્ષાએ ગ્રંથાલય નિયામકશ્રીની કચેરી ધ્વારા જરૂરી સૂચનાઓ અને માર્ગદર્શન આપવામાં આવે છે. ગ્રંથાલય ખાતા હસ્તક છ(૬) વિભાગીય કચેરીઓ આવેલી છે. ગ્રંથાલય ખાતાનો વહીવટીતંત્રનો ખ્યાલ આપતું પત્રક અલગથી સામેલ કરેલ છે.
- ગુજરાતમાં ૪૫ ગ્રંથાલયો એવા છે કે જેમને ૧૦૦ વર્ષ પુરા કયા છે એટલે કે સૌ વર્ષ જુના છે, જેવા કે લેંગ લાયબ્રેરી ટ્રસ્ટ સંચાલિત શ્રી અરવિંદભાઈ મણિયાર પુસ્તકાલય, રાજકોટ, હિમાભાઈ ઇન્સ્ટિટ્યુટ, અમદાવાદ, લીલાધર સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, ધોળકા, રાયચંદ દીપચંદ લાયબ્રેરી, ભરૂચ, સરકારી જિલ્લા પુસ્તકાલય, જુનાગઢ, સ્ટુઅર્ટ લાયબ્રેરી ટ્રસ્ટ, ગોધરા, બારોડેલ સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, ધંધુકા, મહારાઓશ્રી વિજયરાજજી સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, ભુજ, ધી વિકટોરીયા જ્યુબિલી ઇન્સ્ટિટ્યુટ લાયબ્રેરી(ટ્રસ્ટ), પાલનપુર, પરીખ સી.કે.સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, પેટલાદ, શેઠશ્રી હરિલાલ નરોત્તમદાસ ભવાનભાઈ પુસ્તકાલય, મહુવા, પારેખ વી.એચ.જનરલ લાયબ્રેરી, વિસનગર, શ્રી મો.ન.અમીન સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, વસો, સાર્વજનિક રમણ પુસ્તકાલય, પ્રાંતિજ, બાર્ટન સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, ભાવનગર, ધી જે.બી.પીટીટ પબ્લીક લાયબ્રેરી એન્ડ ફ્રી રીડીંગરૂમ, બીલીમોરા, સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, પાદરા, પટેલ લલ્લુભાઈ નારાયણદાસ સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, વાલમ, હુડ હાઉસ લાયબ્રેરી, ઇડર, જિ. સાબરકાંઠા, દેસાઈ નાનજી ગોકુલજી અને શેઠ ઝ.હ.ગ્રંથાલય, પોરબંદર, ધી જે.એન.પીટીટ લાયબ્રેરી, અંકલેશ્વર, શ્રી સયાજી સાર્વજનિક

પુસ્તકાલય, ડભોઇ, મણીભાઇ સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, દામનગર, શ્રીમંત ફતેહસિંહસાવ સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, પાટણ, વિક્ટોરીયા જ્યુબિલી લાયબ્રેરી, જલાલપોર, અ.સૌ.ડાહીલક્ષ્મી પુસ્તકાલય, નડીયાદ, શ્રી સયાજી વૈભવ સાવજનિક પુસ્તકાલય, નવસારી, શ્રી સી.એસ.બુટાલા અને બ્રધરહુડ લાયબ્રેરી, મોડાસા, જાફરાબાદ કેળવણી મંડળ સંચાલિત ત્રિ. મા. લાયબ્રેરી, જાફરાબાદ, બિસ્મીલાખાનજી સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, રાધનપુર, અલોની સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, સાવલી, શેઠ ભોગીલાલ ચકુલાલ વિદ્યાવર્ધક સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, વડનગર, શ્રી છગનલાલ ગલિયારા સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, કઠોર, શ્રી સુર્યપુર સંસ્કૃત પાઠશાળા મંડળ સંચાલિત સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, આમલીરાન, સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, પલાણા, તા.નડિયાદ, જિ.ખેડા, સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, ભાયલી, શ્રી સયાજી ગોલ્ડન જ્યુબિલી સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, વિજાપુર, શેઠશ્રી, એમ.આર.સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, ઉંઝા, શ્રી ઉમેદભાઇ સવજીભાઇ મહિલા પુસ્તકાલય, શેરથા, વૈદ્ય એ.એસ.સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, સંખેડા, શ્રી મગનભાઇ લલ્લુભાઇ સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, સોખડા, સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, પીજ, સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, વેડા, શેઠ ગોપાલદાસ ઉકારામ સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, સુંઢીયા

તામિલનાડુ સરકારનો ગ્રંથાલય વિભાગ કહે છે કે; (POLICY NOTE 2017-2018, તમિલનાડુ સરકાર, ૨૦૧૭).

તમિલનાડુ માં “તમિલનાડુ સાર્વજનિક ગ્રંથાલય એક્ટ, ૧૯૪૮ મુજબ સાર્વજનિક ગ્રંથાલયો ખોલવામાં અને નિભાવવામાં આવે છે. આ એક્ટ નો ઉદ્દેશ રાજ્યમાં માં સાર્વજનિક ગ્રંથાલયો ની યોજના બનાવવી અને તે પ્રમાણે તેનો વિકાસ કરવો તે છે, ગ્રંથાલય સેવાઓમો સુધારો કરવા માટે ૧૯૭૨ માં તમિલનાડુ ડાયરેક્ટરોટ ઓફ પબ્લીક લાયબ્રેરીઝ નું ગઠન કરવામાં આવ્યું હતું.

આ ડાયરેક્ટરોટ ઓફ પબ્લીક લાયબ્રેરીઝ અંતર્ગત નીચે મુજબ નાં ગ્રંથાલયો ચાલે છે (૧) કેનબેરા સાર્વજનિક ગ્રંથાલય (૨) અન્ના શતાબ્દી ગ્રંથાલય (૩) ૩૨ જુલ્લા ગ્રંથાલયો (૪) ૧૯૨૬ બ્રાંચ (તાલુકા) ગ્રંથાલયો (૫) ૧૪ મોબાઈલ ગ્રંથાલયો (૬) ૧૯૧૪ ગ્રામ્ય ગ્રંથાલયો અને (૭) ૭૧૫ પાર્ટ ટાઈમ ગ્રંથાલયો સાથે કુલ ૪૬૦૩ ગ્રંથાલયો આવેલા / ચાલે છે.

તમિલનાડુ સરકારનું ગ્રંથાલય ફંડ (બજેટ)

તમિલનાડુ સાર્વજનિક ગ્રંથાલય એક્ટ ૧૯૪૮ પ્રમાણે એકઠો થતો સેસ (Cess) એ તમિલનાડુ નાં સાર્વજનિક ગ્રંથાલયો નો મુખ્ય ફંડ (આવકનો) સ્ત્રોત છે. આ કાયદા પ્રમાણે સેક્શન ૧૨ (૧) (અ) મુજબ લોકલ ઓથોરીટી દ્વારા ૧૦ પૈસા એક રૂપિયા ઉપર પ્રોપર્ટી ટેક્સ્ટ વસુલ કરવામાં આવે છે. આ ફંડ નો ઉપયોગ ગ્રંથાલય વાચન સામગ્રી, પુસ્તકો, સામયિકો ખરીદવા, નવા ગ્રંથાલય ભવન બનાવવા, નિભાવ ખર્ચ અને ગ્રંથપાલો નાં પગાર ખર્ચ માટે કરવામાં આવે છે. વર્ષ ૨૦૧૬-૧૭ દરમિયાન ૭૪.૫૭ કરોડ રૂપિયા આ એક્ટ પ્રમાણે ભેગા કરવામાં આવ્યા હતા. આની સાથે સરકાર ૨૦% મેયીંગ ફાળો ગ્રંથાલયો નાં વિકાસ માટે ફાળવે છે. વર્ષ ૧૯૧૭-૧૮ માં કુલ ૮૮.૯૧ કરોડ રૂપિયાનું બજેટ ફાળવવામાં આવ્યું છે.. તમિલનાડુ નાં કુલ ૪૬૦૩ ગ્રંથાલયો માંથી ૧૦૫૭ ગ્રંથાલયો પોતાના મકાનો (બિલ્ડીંગ) માં ચાલે છે, જ્યારે ૨૫૧૬ રેન્ટ ફ્રી મકાનોમાં, ૩૨૦ ખાનગી ભાડે થી રખાયેલા મકાનોમાં ચાલે છે. બધાજ ગ્રંથાલયો નું પોતાનું ભવન (બિલ્ડીંગ) હોવું જોઈએ એ વિઝન ને અમલ કરાવવા ના ભાગ રૂપે વર્ષ ૨૦૧૬-૧૭ માં કુલ ૧૩૫.૭૩ લાખ રૂપિયા નો નવા ભવન (બિલ્ડીંગ) બનાવવા માટે ખર્ચ કરવામાં આવ્યો હતો.

ગ્રંથાલયો નાં વિકાસ માટે તામિલનાડુ સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલા વિશેષ કાર્યો

(૧) આધુનિક ગ્રંથાલયો:- તીરુચીરાપલ્લી, કોઇમ્તુર, અને કાંચીપુરમ જિલ્લા ગ્રંથાલયો ને રૂપિયા ૫૦-૫૦ લાખ વિશેષ આર્થિક ફંડ દ્વારા આધુનિકીકરણ કરવામાં આવ્યા હતા.

(૨) બાળ ગ્રંથાલયોનું આધુનિકીકરણ :- વિદુંનગર, ઈરોડ, તીરુચીલ્લાપલ્લી અને મદુરાઈ નાં બાળ ગ્રંથાલયો ને રૂપિયા ૨૦-૨૦ લાખનાં વિશેષ આર્થિક ફંડ થી આધુનિક બનાવવામાં આવ્યા હતા.

(૩) ઈ – બુક્સ રીડર :- તમિલનાડુ નાં દરેકે દરેક ૩૨ જિલ્લા મુખ્ય ગ્રંથાલયો ને રૂપિયા ૧૦-૧૦ લાખ ની વિશેષ ફંડ (ગ્રાન્ટ્સ) આપીને ૧૮ ઈ-બુક્સ રીડરની સુવિધા પૂરી પાડવામાં આવી હતી.

(૪) ઓન લાઈન પરીક્ષાઓની નોંધણી વ્યવસ્થા :- તામિલનાડુ ના કેનમેરા અને દરેકે દરેક જીલ્લા મુખ્ય ગ્રંથાલયો માં ઓન લાઈન સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓની ઉમેદવારી નોંધણી કરવા માટેની મફત સુવિધા પૂરી પાડવાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે.

(૫) સિવિલ સર્વિસીસ પરીક્ષાઓ માટેના તાલીમ કેન્દ્રો :- કેનમેરા સાર્વજનિક ગ્રંથાલય તથા બધા જ જીલ્લા ગ્રંથાલયો માં અને ૨૦૩ બ્રાંચ (તાલુકા) ગ્રંથાલયો માં સિવિલ સર્વિસીસ પરીક્ષાઓની તૈયારી કરવા માટેના કેન્દ્રો શરૂ કરવામાં આવ્યા છે.

સાહિત્યિક સમીક્ષા સાર

ઉપર ની સાહિત્યિક સમીક્ષા પછી કઈ કહેવાનું રહેતું નથી, કેમકે બધું આપોઆપ સમજી સકાય, સમજાઈ જાય તેવું છે. ૨૦૦૧ નો ગુજરાત નો ગ્રંથાલય ધારો અને ગ્રંથાલય ખાતાએ આજે ૨૦૧૭ પણ આશા વ્યક્ત કરી છે કે તે ધારા પ્રમાણે ગુજરાતમાં ગ્રંથાલયો નો વિકાસ થશે. ગુજરાત ગ્રંથાલય ધારાનો કોઈ અર્થ જ નથી કારણકે આ કાયદા પ્રમાણે ગ્રંથાલયો નાં વિકાસ ની કોઈ રૂપ રેખા કે ફંડ ની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી જ નથી. આતો કદાચ બધા રાજ્યો ગ્રંથાલય કાયદો ઘડતા હતા તે જોઈને ગુજરાતે પણ ગુજરાત ગ્રંથાલય ધારો ૨૦૦૧ ઘડી દીધો છે, જેથી કરી ને બધાની હરોળ માં દેખાઈ એ. ૧૦૦ વર્ષ જુના ૪૫ ગ્રંથાલયો નું લીસ્ટ આ સમીક્ષા વખતે મળ્યું, ખરેખર ગર્વ અપાવે એવા છે આ ૪૫ ગ્રંથાલયો, ગુજરાત ગ્રંથાલયો ના વિકાસ બાબતે કેટલું સમૃદ્ધ હતું તે આ ૪૫ ગ્રંથાલયો ની યાદી બતાવે છે, ગુજરાત ગ્રંથાલયો નો ઇતિહાસ જોતો લાગે છે કે ગુજરાતે તે વખતે મહારાજા સયાજી રાવ ગાયકવાડ ની આગેવાની હેઠળ ગ્રંથાલયો ની બાબત માં ખુબજ આગળ હતું, પરંતુ આજે તે બધું ભુલાઈ ગયું છે. ગ્રંથાલય ખાતા નાં આંકડાઓ પ્રમાણે એક લાખ, પચાસ હજાર અને દસ હજાર નાં સરકારી બજેટ પ્રમાણે ચાલતા આ ગુજરાતના સાર્વજનિક ગ્રંથાલયો નું શું થશે તે ચિંતા તો આપ કરજો, પરંતુ ગ્રંથાલયની રાહ જોતા, કઈક બનવા માંગતા, ઉભા થવા માંગતા, આ આધુનિક જમાનામાં આગળ આવવા માંગતા સામાન્ય વિદ્યાર્થીઓ નું શું થશે તે ચિંતા નો વિષય છે. ગ્રંથાલય ખાતા દ્વારા રજૂ કરવા આવેલી આ માહિતી થી, વિગતથી ગુજરાતના ગ્રંથાલયો ની સ્થિતિ કઈ સારી હોય તેવું દેખાતું નથી.

બીજી બાજુ તામિલનાડુ સરકાર કઈ રીતે ગ્રંથાલયો માટે કાર્ય કરે છે, કેટલા બધા ગ્રંથાલયો, કરોડો રૂપિયા નો ફંડ તમિલનાડુ ગ્રંથાલય ધારા ૧૯૪૮ પ્રમાણે અને સરકારની મેચિંગ ગ્રાન્ટ્સ, આધુનિક ગ્રંથાલયો, ડીઝીટલ ગ્રંથાલયો, પરીક્ષાઓના તાલીમ કેન્દ્રો, આવી બધીજ આધુનિક સુવિધાઓ થી સજ્જ આખું તમિલનાડુ ગ્રંથાલયોનું જાળું પાથરીને બેઠું છે.

ઉપરની સાહિત્યિક સમીક્ષા ઉપરથી એ જરૂર સાબિત થાય છે કે તમિલનાડુ જ આખું એશિયાનું સહુ થી ઉત્તમ ગ્રંથાલય “અન્ના શતાબ્દી ગ્રન્થાલય” બનાવી શકે તેમાં કોઈ શંકા ને સ્થાન નથી.

અન્ના શતાબ્દી ગ્રંથાલય: એક નમુનો

અન્ના શતાબ્દી ગ્રંથાલય એ એશિયાનું બીજા નંબર નું (પ્રથમ નંબરે સિંગાપોર સાર્વજનિક ગ્રંથાલય આવે છે) સૌથી આધુનિક અને વિશાળ ગ્રંથાલય છે. જેનું ૧૫ સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૦ ના રોજ તમિલનાડુ ના ભૂતપૂર્વ મુખ્યમંત્રી ડો સી એન અન્નાદુરાઈ કે જેઓ “અન્ના” ના હુલામણા નામે ઓળખાતા હતા તેમની ૨૦૧ મી જન્મ જયંતી ના ભાગ રૂપે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. ડો સી એન અન્નાદુરાઈ ને પુસ્તકો અને પુસ્તકાલયો પ્રતિ ના અઘાટ પ્રેમને કારણે આ ગ્રંથાલયનું નામ “અન્ના શતાબ્દી ગ્રંથાલય” રાખવામાં આવ્યું.

છબી નં. ૧ અ. શ. ગ્રંથાલય નું મુખ્ય ભવન (બિલ્ડીંગ)

અન્ના શતાબ્દી પુસ્તકાલયની ફેક્ટ સીટ:

સ્થળ	- કોટુંપુરમ, ચેન્નઈ
કુલ વિસ્તાર	- આઠ (૮) એકર
બાંધકામ વિસ્તાર	- ૩.૭૫ લાખ સ્કેવર ફૂટ
માળ	- નવ માળ (તળ ઉપરાંત આઠ માળ)
પુસ્તકો	- ૫.૫ લાખ
વાંચન સુવિધા	- ૧૨૫૦ વાંચકો એકી સાથે બેસી શકે એટલી ખુરસી/ટેબલ
ઉપયોગ	- એક દિવસના ૭૦૦૦ ઉપભોક્તાઓ આવે છે

બજેટ - ૧૫૦ કરોડ (૨૦૧૭-૧૮)

ગ્રંથાલય કર્મચારીઓ - ટોટલ મંજૂર મહેકમ ૧૩૦ અત્યારે ૬૦ કર્મચારીઓ કાર્યરત છે

ગ્રંથાલય વિભાગો

ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર ઉપર બ્રેઇલ વિભાગ, અને પોતાનાં પુસ્તકો લાવીને વાંચી શકાય તે માટેનો વાંચન ખંડ છે. ૧૫૦૦ પ્રિન્ટેડ બ્રેઇલ બુક્સ, ૧૪૫ ઇ-બુક્સ અને ૧૦૮૦ ઓડીઓ બુક્સ સાથેનો આ વિભાગ બ્રેઇલ રીડર, બ્રેઇલ કમ્પોઝર, કન્વર્ઝન, બ્રેઇલ એમ્પ્રોસીસ સાથે જરૂરી એવા કોમ્પ્યુટર સોફ્ટવેરો થી સજ્જ છે. આની સાથે સાથે ઠંડુ (કુલ) અને શાંત (કામ) વાતાવરણ પુરું પાડતું પોતાની વાચન સામગ્રી, પુસ્તકો, લેપટોપ લાવીને વાંચી શકાય તેવો વિશાળ વાચન ખંડ આ તળ ઉપર આવેલો છે.

પ્રથમ માળ – બી વિંગ – પ્રથમ માળ ની ૧૫૦૦૦ ચોરસ ફૂટ માં પથરાયેલી આ બી વિંગ ઉપર ૬૦,૦૦૦ પુસ્તકોને સમાવી શકે તેવો વિશાળ બાળ વિભાગ આ માળ ઉપર આવેલો છે. મોટાભાગનું આ બાળ વિભાગ કલેશન અંગ્રેજી ભાષા નું છે પણ આ ઉપરાંત, હિન્દી, તેલગુ કન્નડ, તામિલ, મલયાલમ, જર્મન, ઇટાલિયન, સ્પેનીશ, વગેરે ભાષાઓ નો પણ વિશાળ બાળ સાહિત્ય સંગ્રહ પણ આવેલો છે. આર્ટીફિસીઅલ ઝાડ, કાર્ટુન ડીઝાઇન, ૨૦ કોમ્પ્યુટરસ સાથે વિવિધ બાળ પ્રવૃત્તિઓ સાથે નો આ બાળ વિભાગ બાળકો માટે વિશેષ આકર્ષણ ધરાવે છે. એ વિંગ- એ સામાયિક વિભાગ નો છે. ૩૦ વિશેષ સમાચારપત્રો, ૩૦૦ થી વધારે રાષ્ટ્રીય અને આંતર રાષ્ટ્રીય સામયિકો આ વિભાગ માં આવે છે. આ વિભાગ માં કોમ્પ્યુટર સુવિધા સાથેનો વિશિષ્ટ મહિલાઓ માટેનો સામાયિક વિભાગ પણ બનાવવામાં આવ્યો છે.

છબી નં. ૨ બાળ વિભાગ

છબી નં. ૩ સામાયિક વિભાગ

બીજો માળ – એ વિંગ- તામિલ સાહિત્ય વિભાગ. બીજો માળ તામિલ કલાસિકલ સાહિત્ય સાથેનો વિશાળ સંગ્રહ ધરાવતો વિભાગ છે. એક લાખ કરતા પણ વધારે પુસ્તકોનો સમૂહ ધરાવતો આ વિભાગ તામિલ માં પ્રકાશિત થયેલ લગભગ બધાજ પુસ્તકોનો સંગ્રહ ધરાવે છે, જેમાં નાટક, કાવ્યો, લઘુ કથાઓ, નવલકથાઓ, નિબંધો, જીવન ચરિત્રો વગેરે ને આવરી લેવામાં આવ્યા છે. આ મૂળ સંગ્રહ સાથે સાથે આ વિભાગમાં મહાન સામજિક સુધારક શ્રી ઈ વી રામાસ્વામી કે જે **પરીચાર** તરીકે પ્રખ્યાત હતા અને મહાન દિગ્ગંધર્ષી એવા ભુતપૂર્વ મુખ્યમંત્રી શ્રી ડો સી એન અન્નાદુરાઈ નું સાહિત્ય પણ આવેલું છે. આ ઉપરાંત દુર્લભ પુસ્તકોનો સંગ્રહ પણ આ માળ ઉપર આવેલો છે.

છબી નં. ૪ તામિલ વિભાગ

ત્રીજો માળ – અંગ્રેજી પુસ્તકોનો વિભાગ. આ ગ્રંથાલય માં બધા જ વિષયોની જેવી કે સામાન્ય વિજ્ઞાન, કોમ્પ્યુટર વિજ્ઞાન, ગ્રંથાલાય વિજ્ઞાન, તત્ત્વજ્ઞાન, મનોવિજ્ઞાન, નૈતિક શાસ્ત્ર,

ધર્મશાસ્ત્ર, સમાજવિજ્ઞાન, આંકડા શાસ્ત્ર, અને રાજનીતિ વિજ્ઞાન વગેરે વિષયો નાં અંગ્રેજી પુસ્તકનો સારો એવો સંગ્રહ આ માળ ઉપર આવેલો છે.

ચોથો માળ – ચોથા માળા ઉપર અર્થશાસ્ત્ર, કાયદાઓ, શિક્ષણ, ભાષાવિજ્ઞાન, સાહિત્ય, લોકસાહિત્ય અને સામાન્ય વહીવટી વિષયોના પુસ્તકોનો સંગ્રહ (કલેક્શન) છે.

પાંચમો માળ – આ માળ ઉપર તબીબી વિજ્ઞાન નું સૌથી સંમુદ્ર કલેક્શન નો વિશાળ સંગ્રહ, દુનિયા ના વિવિધ પ્રકાશકો દ્વારા પ્રકાશિત થયેલા પુસ્તકોનો સંગ્રહ ઉપરાંત મૂળ વિજ્ઞાન, જનરલ સાયન્સ, ગણિત, ખગોળશાસ્ત્ર, ભૌતિકશાસ્ત્ર, રસાયણશાસ્ત્ર, ભૂમિવિજ્ઞાન, અને ભૂસ્તર શાસ્ત્ર, જીવ વિજ્ઞાન (બાયોલોજી), પ્રાણીવિજ્ઞાન, અખ્લાઈસ સાયન્સ અને મુળભુત શરીર વિજ્ઞાન ને લગતા પુસ્તકોનો સંગ્રહ આવેલો છે.

છઠો માળ : આ માળ ઉપર ઇજનેરી, ખેતી, ગૃહ અને કુટુંબ મેનેજમેન્ટ, વેટેનરી સાયન્સ, મેનેજમેન્ટ અને લોક સંબંધો, એકાઉન્ટીંગ, ફાઈન આર્ટસ, આર્કિટેક્ચર, ફોટોગ્રાફી અને કોમ્પ્યુટર, મ્યુઝીક, સ્પોર્ટ્સ, ગેમ્સ અને મનોરંજન વિષયોને લગતા પુસ્તકોનો સંગ્રહ આવેલો છે.

સાતમો માળ : સાતમા માળ ઉપર ઇતિહાસ, ભૂગોળ, પ્રવાસ, જીવન ચરિત્ર અને આત્મ કથાઓ નો વિભાગ છે. આહિયા આ સાહિત્યનો વિશાળ સંગ્રહ છે.

ગ્રંથાલય માં આપવામાં આવતી વિશેષ સુવિધાઓ

ઓડીટોરીયમ :- અન્ના ગ્રંથાલય ઓડીટોરીયમ એ ચેન્નાઈ નું સૌથી પ્રતિષ્ઠાભર્યું ઓડીટોરીયમ ગણાય છે. પૂરું વાતાનુકૂલીન, ગ્રીન રૂમ વાળું સૌથી સુંદર રીતે બનાવેલું આ ખુબજ સરસ પબ્લિક ઓડીટોરીયમ છે. આ ઓડીટોરીયમ ખુબજ ઉત્તમ ગુણવત્તા વાળી ધ્વની સીસ્ટમ તથા કસ્ટ માર્ક વાળી સોફીસ્ટીકેટેડ પ્રકાશ (લાઈટ) થી સજ્જ થયેલો છે. સીસીટીવી કેમેરાથી સજ્જ થયેલો આ ઓડીટોરીયમ એક સાથે ૧૧૦૦ માણસો ને સમાવી શકે તેવો છે, ખુબજ મોટા પ્રોજેક્ટર કે જેના ઉપર મુવી જોઈ શકાય તે ઉપરાંત બે નાના એલસીડી પ્રોજેક્ટરો પણ લગાવેલા છે. જેથી કરીને આખા હોલમાં બધાજ માણસો આરામથી જોઈ શકે.

છબી નં. ૫ ઓડીટોરીયમ

એમ્ફીથીએટર (ઓપન થીએટર) : અર્ધચંદ્રાકાર આકારથી બનાવેલું આ ૮૦૦ માણસો ને શમાવી શકે તેવું મોટું ખુલ્લું રંગભૂમિ થીએટર આ ગ્રંથાલય ના પટાગણ માં આવેલું છે. અદ્યતન પ્રકાશની લાઈટોથી અને અકોસ્ટિક થી સજ્જ થયેલું આ ઓપન એર થીએટર ગજબનું બનાવેલું છે. જે આ ગ્રંથાલય ની આગવી ઓળખ ઉભી કરે છે. કોર્પોરેટ ઇવેન્ટ, મોટા સેલીબ્રેટી કાર્યક્રમો, કોઈ નવી પ્રોડક્ટ નું લોન્ચીંગ અને માંનોરંજન પ્રવૃત્તિઓ માટે રીહર્સલ રૂમ તથા રમત માટેના સાધનો, ગ્રીન રૂમ થી સજ્જ થયેલું આ ઓપન એર થીએટર ગ્રંથાલય ની વિવિધ પ્રસારણ (Eextension) પ્રવૃત્તિઓ માટે ખુબજ મહત્વનું કાર્ય કરે છે.

છબી નં. ૬ કોન્ફરન્સ હોલ

કોન્ફરન્સ હોલ

ખુબજ સાદા પણ સુંદર અને આધુનિક ડીઝાઈન થી સજ્જ આ કોન્ફરન્સ રૂમ વિશેષ પ્રકારની શેક્ષણિક અને સંશોધન પ્રવૃત્તિઓ માટે મજરે આવે છે. ૧૫૦ માણસો ની કેપેસિટી ધરાવતો આ કોન્ફરન્સ રૂમ કોન્ફરન્સ, સેમીનાર, બીઝનેસ માટે કે વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ ના પ્રચાર, પ્રસાર માટે ખુબજ કામ આવે છે, આધુનિક કમ્પ્યુટર અને માહિતી ટેકનોલોજી, એલસીડી પ્રોજેક્ટરો થી સજ્જ આ કોન્ફરન્સ રૂમ ખુબજ સરસ છે. આ મોટો કોન્ફરન્સ રૂમ ઉપરાંત એક નાનો (મીની) કોન્ફરન્સ રૂમ કે જે એકી સાથે ૩૦ માણસો ને સમાવી શકે તેવો કોન્ફરન્સ રૂમ પણ છે. ગ્રંથાલય ની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ માટે આ કોન્ફરન્સ રૂમ ખુબજ કામ આવે છે, કારણકે આજ નું ગ્રંથાલય એ ફક્ત ગ્રંથાલય જ નથી રહ્યું પણ એક લર્નિંગ સેન્ટર છે, ટ્રેનીંગ સેન્ટર, ઇનકુબેસન સેન્ટર છે.

છબી નં ૭ નાનો કોન્ફરન્સ હોલ

વાહન પાર્કિંગ

૪૧૭ કારો અને ૧૦૨૬ નાના વાહનોને સમાવી શકે તેવી વિશાળ વાહન પાર્કિંગ સુવિધા આ ગ્રંથાલય માં કરવામાં આવેલી છે. જે ગ્રંથાલય ની વ્યવસ્થાનો એક ઉત્તમ ભાગ ગણાય છે.

છબી નં. ૮ વાહન પાર્કિંગ

રેમ્પ, વ્હીલ ચેર, લીફ્ટ

જરૂરીયાત વાળી વ્યક્તિઓ માટે રેમ્પ અને વ્હીલ ચેર, લીફ્ટ ની સાથે સાથે આરામ રૂમ ની વ્યવસ્થા પણ આ ગ્રંથાલયમાં કરવામાં આવેલી છે. જે ડીફરન્ટલી એબ્લેટ વ્યક્તિઓ માટે ખુબજ કામ આવે છે. આટલી બધી સુવિધાઓ ઉપરથી એવું જરૂર લાગે છે કે, ગ્રંથાલય ભવનના અને બિલીંગ કોડ નાં આંતરરાષ્ટ્રીય માંનાકોનું પૂરે પૂરું ધ્યાન આ વિશાળ ગ્રંથાલય ભવન માં રાખવામાં આવ્યું હોત તેવું લાગે છે.

એક્ક્લુસિવ વાંચન ખંડ

નીચલા તળ ઉપર વ્યક્તિગત રીતે પોતાની બુક્સ ઘરેથી લાવીને વાચવા માટેની વ્યવસ્થા પૂરી પડતો એક વિશાળ અલગ વાચન ખંડ પણ બનાવેલો છે. ગ્રંથાલય ફક્ત બુક્સ, જર્નલ્સ કે સમાચારપત્રો ની સુવિધા માટે નથી, પરંતુ તમને શાંત અને વાચવાનું મન થાય તેવું વાતાવરણ પૂરું પડે છે, જેથી કરીને તમે ઘરે ના વાંચી શકો પરંતુ ગ્રંથાલય માં જરૂરથી વાંચી શકો. ગણીવાર વાચકોનાં પોતાના ઘર ગ્રંથાલય કરતા પણ વિશાળ હોય છે તેમ છતા પણ તેઓ ગ્રંથાલય માં વાચવા માટે આવે છે, એવી રીતે આ ગ્રંથાલય પણ વાચકો ને તેમની પોતાની બુક્સ વાચવા માટે વિશાળ વાચન ખંડ ની સુવિધા પૂરી પડે છે.

ફૂડ કોર્ટ / આવીન પાર્લર

જ્યારે ગ્રંથાલય માં વાચક આખો દિવસ વિતાવે ત્યારે તેને ફ્રેશ થવા માટે ચા, કોફી, નાસ્તા અને જમવાની પણ જરૂર પડે છે. આ ગ્રંથાલય માં આને માટે ગ્રંથાલય નાં પટાંગણ માં જ ફૂડ કોર્ટ અને પાર્લર ની વ્યવસ્થા કરેલી છે, જે વાચકોને પોશાય તેવા ભાવ થી ખુબજ સરસ સુવિધાઓ પૂરી પડે છે.

છબી નં ૯ ફૂડ કોર્ટ / આવીન પાર્લર

ભવિષ્યમાં આવનારી સુવિધાઓ માં સંસોધકો માટે રહેવાની સુવિધાઓ મળી રહે તેવી વ્યવસ્થા કરવામાં આવશે.

ઉપસંહાર

સાર્વજનિક ગ્રંથાલયો નો ઉત્તમ નમુનો તામિલનાડુ ના આ શહેરમાં જોવા મળ્યો, કદાચ ગ્રંથાલય શાસ્ત્ર ના પિતામહ એવા ડો. એસ આર રંગનાથનું આ જન્મ સ્થળ અને કાર્ય શેત્ર, આ રાજ્ય સાથેનો તેમનો નાતો, તમિલનાડુ માં આ પરિવર્તન લાવવામો મહત્વનો રહ્યો હશે. જ્ઞાન થી થઈએ મોટી કોઈ ચીજ નથી એ બધાજ લોકો ખાસ કરીને શિક્ષણ શાસ્ત્રીઓ જેવા કે કુલપતિઓ, અધ્યાપકો, સંસોધકો, તત્વજ્ઞાનીઓ બધાજ આ વાતને સ્વીકારે છે અને વાતો પણ કરે છે, પણ જ્ઞાનનો વિસ્તાર કરતા આ પુસ્તકાલયો ના વિકાસ અને વિસ્તારની જેટલી જરૂર છે તેટલો વિકાસ થયો નથી. દેશના આ આધુનિક નમુના રૂપ ગ્રંથાલય ને જોયા પછી આ વાતનો અંતર આત્માથી જવાબદાર સત્તાધીસો સ્વીકાર કરશે. કોઈ પણ પુસ્તકાલય ના વિકાસ માટે જે તે જવાબદાર સત્તાધીશો ની મહાતાવાકાંક્ષા અને સાથે સાથે જે તે રાજ્યની તેના વિકાસ માટે ની નાણાકીય જોગવાઈઓ મહત્વની છે. નાણાકીય

જોગવાઈઓ માટે ગ્રંથાલય ધારો પસાર કરવામાં આવ્યો છે અને અત્યાર સુધી કુલ ૧૮ રાજ્યો માં આ ગ્રંથાલય ધારો પસાર થયેલો છે

(http://rrrlf.nic.in/StaticPages_PubLibSystem/PubLibScenario.aspx). ગુજરાત માં પણ ૨૦૦૧ ગુજરાત સાર્વજનિક ગ્રંથાલય ધારો પસાર થયેલો છે, તામિલનાડુ સરકાર આ ગ્રંથાલય ધારા પ્રમાણે દર વર્ષે કરોડો રૂપિયા નું ફંડ ભેગું કરે છે અને આ બધાજ રૂપિયા ગ્રંથાલયો ના વિકાસ માટે ખર્ચવામાં આવે છે, ગુજરાત માં પણ આ ધારો છે પણ આ ધારા પ્રમાણે જે ફંડ ઉભું કરવાની જોગવાઈ હોવી જોઈએ, ગ્રંથાલય વિકાસની રૂપરેખા હોવી જોઈએ તે ગુજરાત ગ્રંથાલય ધારામાં નથી અને તેને લઈને આ ગુજરાત ગ્રંથાલય ધારાનો કોઈ મતલબ રહેતો નથી. હમણા હમણા ભારત સરકારે છેલ્લા કેટલાક વર્ષો નાં બિન અસરકારક કાયદાઓ રદ કર્યા, તેમાં આ કાયદો કેવી રીતે રહી ગયો તે સવાલ જરૂર થાય. (Goodbye, old laws: government scraps 1,200 redundant Acts, 1,824 more identified for repeal, <https://www.indiatoday.in>, 22nd June 2017).

તામિલનાડુ નાં આ શહેરમાં આ ઉપરાંત બીજા ગણા બધા ઉત્તમ અને અદ્યતન, પ્રાચીન માહિતી થી ભરપૂર ગ્રંથાલયો આવેલા છે જેવા કે મદ્રાસ વિશ્વવિદ્યાલય ગ્રંથાલય કે જ્યાં ડો. એસ આર રંગનાથન ગ્રંથપાલ રહી ચુક્યા છે. તામિલનાડુ સ્ટેટ ગ્રંથાલય કે જે કેનમેરા ગ્રંથાલય તરીકે ઓળખાય છે, ખુબ જ પુરાણું કે જે ૧૮૭૦ માં તામિલનાડુ પ્રેસીડેન્સી ના ગવર્નર શ્રી કેનમેરા એ સ્થાપિત કર્યું હતું, જે અત્યારે રાજ્ય ગ્રંથાલય તરીકે જાણીતું છે. આ ગ્રંથાલય માં સૌથી પ્રથમ પ્રકાશીત થયેલ પુસ્તક, સૌથી પ્રથમ પ્રકાશીત થયેલ ભારતનું બંધારણ વગેરે સાથે સાથે ભારતની બધીજ ભાષાઓ માં પ્રકાશીત થયેલ પૌરાણિક પુસ્તકોનો સંગ્રહ છે. અહીંથી નજીકમાં તાંજોર માં પણ એક સારું ગ્રંથાલય આવેલું છે, જેનું નામ સરસ્વતી મહેલ ગ્રંથાલય છે, કે જે તે વખતના તાંજોર ના મહારાજા એ બંધાવેલું હતું, જેમાં અત્યારે કુલ ૪ લાખ પુસ્તકો અને હસ્તપ્રતો ખુબજ ભવ્ય સંગ્રહ છે, ઐતિહાસિક સંસોધનની દ્રષ્ટિ આ સરસ્વતી મહેલ ગ્રંથાલય ખુબજ મહત્વનું ગણાય છે.

References:

1. Jhaverchand Meghani (2003). A Noble Heritage: A Collection of Short Stories Based on the Folklore of Saurashtra. Mumbai: Bharatiya Vidya Bhavan.
2. Sen, Tansen (2006). The Travel Records of Chinese Pilgrims Faxian, Xuanzang, and Yijing sources for cross cultural encounters between ancient China and Ancient India. Education about Asia, 11(3), 24-33.
3. Malik, Maiti & Aggarwal, Mala (2016). Social science. New Delhi: New Sarasvati House.
4. National mission on libraries: Ministry of Culture, Government of India website on <http://www.nmlindia.nic.in/pages/display/24> accessed on 19th March 2018.
5. Gujarat lagging behind in health, education: Niti Aayog Vice Chairman. Times of India dated 19th March 2018.
6. Policy Note 2017-2018, by K.A.Sengottaiyan, Minister for School Education, Sports and Youth Welfare, Tamil Nadu Government, 230p.
7. http://rrrlf.nic.in/StaticPages_PubLibSystem/PubLibScenario.aspx (accessed on 12th April 2018).
8. <http://dolib.gujarat.gov.in/introduction.htm>

લગ્ધીર રબારી
ગ્રંથપાલ,
ગુજરાત નેશનલ લો યુનિવર્સિટી, ગાંધીનગર